



Monumentnummer*: 532429

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **15 juli 2016**
Kadaster deel/nr **82789/100**

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Utrecht	Utrecht	Utrecht

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Utrecht	Lunet III

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Utrecht	U			2196

*Omschrijving***

Cluster 46. Groepsschuilplaatsen Type P.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

TWEE GROEPSSCHUILPLAATSEN TYPE P (NIET VOLTOOID) op Lunet III als 20ste-eeuwse, in serie gebouwde (beoogde) toevoegingen aan de bestaande verdediging. De twee onvoltooide groepsschuilplaatsen binnen Complex Lunet III liggen niet ver van elkaar op de noordelijke helft van het werk. Dergelijke werken maakten deel uit van de modernisering van de verdediging door middel van zogenoemde 'levende veldversterking', die meestal een verspreid karakter bezat. Groepsschuilplaatsen Type P zijn volgens min of meer uniform of standaardontwerp in de jaren 1939-1940 op meerdere plaatsen in Nederland gebouwd. Het totaal aantal gebouwde exemplaren bedraagt circa 700, waarvan in de Nieuwe Hollandse Waterlinie ongeveer 570; het merendeel (ca. 400) hiervan bestaat nog. Het bouwprogramma van de Groepsschuilplaatsen Type P was bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog niet afgerond en van een aantal exemplaren is bekend dat ze nooit zijn voltooid. Type P (vanwege de markante vorm ook wel 'de piramide' genoemd) is vermoedelijk het meest bekende type betonnen verdedigingswerk in Nederland. Het type kwam voort uit het zogenoemde VIS 77 (Voorschrift Inrichten Stellingen no. 77), uit 1928, en had onder meer als bestemming deel uit te maken van de verdediging van een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



aantal bestaande en nieuwe accessen, waaronder vooral (autosnel)wegen en (geëlektrificeerde of te elektrificeren) spoorwegen. De Groepsschuilplaats Type P kwam gewoonlijk tot stand in de directe nabijheid van reeds bestaande of in dezelfde tijd gerealiseerde kazematten, geschutopstellingen, versterkingen of loopgraven. Doordat de loopgraven en andere (aard)werken later vrijwel overal zijn geëffend of gesloopt, liggen de betonnen schuilplaatsen tegenwoordig nogal eens voor een deel beneden het maaiveld. De van oudsher geheel gesloten voorzijde of frontzijde van de Groepsschuilplaatsen Type P was in veel gevallen gedekt door aardwerken die deel konden uitmaken van een glacis ter bescherming van de loopgraaf of een gedekte weg. Deze aardwerken zijn thans meestal niet meer aanwezig of nog slechts met moeite herkenbaar, maar met name op fort en in anderszins geaccidenteerd terrein zijn ze soms nog wel aanwezig. Er bestaan diverse varianten van het Type P, zowel qua maatvoering en dekkingsklasse als in uitvoering en detaillering. Zo zijn er exemplaren gebouwd in de dekkingsklassen W 15-21 en W 21-28 bij maten die uiteenlopen van circa 5.50 x 7.20 x 4.70 m tot 6.50 x 8.20 x 4.90 m (b x d x h). Er zijn talrijke exemplaren van het Type P gebouwd in inundeerbare gebieden, waarbij in een aantal gevallen een zichtbaar geworden paalfundering is toegepast, terwijl vaak een keermuur en incidenteel een trog met trap ter kering van inundatiewater is ingebracht in de dan hoog gelegen, vierkante toegang en bij nog weer andere is een rondom uitstekende betonnen funderingsplaat aanwezig. Onvoltooid gebleven exemplaren kunnen in verschillende stadia van bouw verkeren. De beide exemplaren op Lunet III zijn van boven open gebleven en bieden zicht op de plattegrond en (de zwaarte van) de constructie, waarmee ze bijzondere betekenis binnen dit type werken bezitten.

Omschrijving

De TWEE GROEPSSCHUILPLAATSEN TYPE P (NIET VOLTOOID) op Lunet III liggen op de noordelijke helft van het werk, achter de wal. Ze omvatten een fundering en een begin van de opbouw, tot en met de vierkant uitgevoerde toegang. Een dakconstructie ontbreekt totaal. De beide exemplaren zijn van boven dan ook open gebleven en bieden zicht op de plattegrond. De zuidelijkste van de twee, die ter hoogte van de saillant van de lunet is gelegen, is het duidelijkst herkenbaar. De Groepsschuilplaatsen Type P zijn gebouwd op een rechthoekig grondplan van ongeveer 5.50 x 7.20 x 4.70 m (b x d x h). De herkenbare plattegrond van de Groepsschuilplaatsen Type P bestaat uit een korte gang en een van daaruit naar links gerichte 'sluis' die afgrenzelbaar moest zijn door een (uit meerdere delen bestaande) zware, stalen deur met grendels. Via een tweede, vergelijkbare deur was het de bedoeling rechtsom een achterliggende, vrijwel vierkante ruimte te bereiken, de echte schuilplaats. Er zijn nauwelijks interieuronderdelen aanwezig, maar wel de aanzetten daartoe.

Waardering

De TWEE GROEPSSCHUILPLAATSEN TYPE P (NIET VOLTOOID) op Lunet III zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingénieur Willem Offerhaus is aangelegd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (20ste eeuw), c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw).

Het betreft hier twee voorbeelden van onvoltooid gebleven, gewapend betonnen manschappenschuilplaatsen op een lunet, zonder dak en interieur, uit de periode 1939-1940.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegevens voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



- * Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.
- * De onderdelen zijn representatief (karakteristiek) voor de bouwwijze van dergelijke werken en omdat ze duidelijk herkenbaar zijn toegevoegd aan het bestaande fortificatiestelsel. De onderdelen zijn verder karakteristiek omdat ze een relatief schaars, onbelemmerd 'inzicht' bieden in de plattegrond en constructie van dergelijke werken.
- * De onderdelen zijn - hoewel onvoltooid - tamelijk gaaf bewaard en laten zich - zeker voor wat betreft het zuidelijke exemplaar - als gebouwde elementen goed op het verdedigingswerk herkennen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bomvrij militair object

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument